

НОВИЦЬКИЙ Олекса Петрович (07(19). 04. 1862, м. Симбірськ, нині Ульяновськ, РФ — 24. 09. 1934, Київ) — історик мистецтва, пам'яткознавець, мистецтвознавець, громадський діяч. Батько М. Новицької. Дійсний член ВУАН (1922). Походив із старовин. козац. роду. Закін. фіз.-мат. факультет Моск. університету (1887). Працював пом. бібліотекаря Рос. істор. музею в Москві (1889–98); бібліотекарем Моск. училища живопису, скульптури та архітектури (1897–1918); зав. Феодосій. фундам. б-ки в Криму (1918–22); у Таврій. університеті та Феодосій. ІНО; керував Феодосій. музеєм старовини (1922). Завідував Секцією, Каф. та Кабінетом укр. мистецтва ВУАН (1922–33), був дир. Музею укр. діячів науки і мистецтва (1924–34) та Укр. театр. музею (1926–34), головою Софій. комісії ВУАН (1923–33). Очолив та реорганізував Всеукр. археол. комітет (1924–33), що став провід. академ. інституцією у сфері археології, охорони пам'яток та мистецтвознавства. Обіймав низку керів. посад у ВУАН (чл. управи, в. о. неодмінного секр., секр. відділу) та Київ. археол. інституті. Член Черніг. ученої архів. комісії та УНТ (1909), НТШ у Львові (1914), а також багатьох наук. т-в, зокрема моск. — археол., нумізмат., архіт. і художнього. Досліджував рос. і укр. мистецтво. Першим описав Третьяков. галерею в Москві, Художню галерею Моск. публіч. і Румянцев. музеїв, творчість художників-передвижників, опублікував узагальнену працю «История русского искусства» (т. 1–2, 1903). Понад 30 р. вивчав художню творчість Т. Шевченка, видав першу монографію про неї — «Тарас Шевченко як маляр» (Л.; Москва, 1914). У 1920–30 підготував (але не надрукував) том академ. вид., що містив мист. спадщину Кобзаря. Брав активну участь у діяльності укр. громади в Москві, укр. секції Товариства слов'ян. культури, організував її наук. під-

секцію, а також 2 шевченків. виставки (1911). За дорученням секретарства освіт. справ УЦР складав реєстр укр. архів. та мист. пам'яток у Москві. Видавав ж. «Русский художественный архив» (1892–94).

Основні праці

Краткий исторический обзор картинной галереи П. М. Третьякова. Москва, 1893; Передвижники и их влияние на русское искусство. Москва, 1897; Тарас Шевченко. К., 1930.

Рекомендована література

1. Тарахан-Береза З. П. Олекса Новицький – дослідник і популяризатор творчості Тараса Шевченка // ОМ. 1987. № 5;
2. З життя академічних кіл Києва 20-х рр. (за списками з архіву академіка О. П. Новицького) // Хроніка 2000. 1997. № 17–18;
3. Бонь О. О. П. Новицький і діяльність української громади в Москві // Історія України. Маловідомі імена, події, факти: 36. ст. К., 1997. Вип. 2;
4. Його ж. Академік О. П. Новицький і музей українських діячів науки та мистецтва // КС. 1999. № 6;
5. Колодезєва С. П. Бібліографічні матеріали з історії мистецтва в особовому архіві О. П. Новицького в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського // Рукописна та книжк. спадщина України. Археогр. дослідж. унікал. архів. та бібліотеч. фондів. К., 2000. Вип. 6;
6. Бонь О. Академік Олекса Петрович Новицький: наукова та громадська діяльність. К., 2004.

О. І. Бонь

Бібліографічний опис:

Новицький Олекса Петрович / О. І. Бонь // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-73290>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).